

EVROPSKÁ UNIE A SVĚTOVÁ OBCHODNÍ ORGANIZACE

Světová obchodní organizace (WTO) usiluje o zabezpečení mezinárodního obchodního systému založeného na pravidlech. Navzdory patové situaci při obchodních jednáních se zkoumají možnosti, jak modernizovat pravidla WTO a řešit nové globální problémy. V oblasti mezinárodní obchodní politiky vykonává Evropský parlament na základě Lisabonské smlouvy legislativní činnost společně s Radou a zastává důležitou kontrolní úlohu.

V prvních desetiletích 20. století vedly otázky spojené s obchodem k tomu, že státy navazovaly stále složitější vzájemné styky, které si vyžádaly vznik platformy k usnadnění a regulaci obchodních vztahů. Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) z roku 1947, která byla výsledkem této potřeby, neposkytla pouze diskusní fórum v podobě kulatého stolu, čímž vytvořila mnohostranný přístup k obchodu, ale rovněž zavedla systém mezinárodně uznávaných pravidel týkajících se obchodu. Základní myšlenkou bylo vytvořit rovné podmínky pro všechny členy „podstatným snížením cel a jiných překážek obchodu a odstraněním diskriminace v mezinárodním obchodě“^[1].

Když se mezinárodní obchod rozšířil nad rámec výměny hmotného zboží o služby a myšlenky, byla dohoda GATT přeměněna a institucionalizována ve Světovou obchodní organizaci (WTO). Ta vznikla v roce 1995 jako výsledek Uruguayského kola obchodních jednání a sloučila v sobě předchozí dohody o obchodu, mj. samotnou dohodu GATT, Dohodu o zemědělství a Dohodu o textilu a oděvech, a další všeobecné dohody. Nejvýznamnějšími novými dohodami byly Všeobecná dohoda o obchodu službami (GATS) a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS). V únoru 2017 vstoupila v platnost dohoda o usnadnění obchodu – první mnohostranná dohoda od založení WTO. Kromě toho se hledají způsoby, jak ve Světové obchodní organizaci prosadit nový vývoj, který by vedl k modernizaci systému, například v oblasti elektronického obchodování, usnadňování investic a průmyslových subvencí tak, aby se stal účinnějším a lépe přizpůsobitelným rychle se měnícímu světu obchodu.

Statistiky ukazují, že existuje jasná spojitost mezi volným a spravedlivým obchodem a hospodářským růstem. Vznik WTO byl významným krokem směrem ke komplexnějšímu, a tedy dynamičtějšímu systému mezinárodního obchodu. WTO usiluje o prosazování volného obchodu, a to konkrétně tím, že zajišťuje, aby jednotlivé země při obchodních jednáních nepolevovaly v odstraňování překážek bránících obchodu. V současné době představují dvě třetiny členů WTO rozvojové země, což

[1]Všeobecná dohoda o clech a obchodu (1947), preambule.

ekonomikám v procesu transformace a nejméně rozvinutým zemím umožňuje využívat otevřeného obchodu k pokroku v jejich úsilí o rozvoj.

MECHANISMUS UROVNÁVÁNÍ OBCHODNÍCH SPORŮ

Jedním z nejdůležitějších úspěchů WTO je konsolidace jejího Orgánu pro řešení sporů, který má pravomoc rozhodovat o obchodních sporech a vymáhat plnění svých rozhodnutí. Mechanismus urovnávání sporů funguje na základě předem stanovených pravidel, která členům WTO bez ohledu na jejich politický vliv či ekonomickou váhu umožňují podávat žaloby proti údajným porušením pravidel WTO a domáhat se nápravy. Tento mechanismus omezil využívání jednostranných obranných nástrojů, k nimž se země dřív uchýlovaly a které často vedly k odvetným opatřením ze strany dotčených států, a někdy dokonce k regulérním obchodním válkám.

Systém WTO pro řešení sporů dosud zaručuje, aby silnější členové neměli navrch nad slabšími, a stanovuje jasná pravidla pro odvetná opatření. Nyní již však v podstatě nefunguje Odvolací orgán, neboť jeho členům skončil mandát a uvolněné pozice dosud nebyly obsazeny. Ve snaze o napravení této situace zahájila EU společně s 22 členy WTO iniciativu směřující k vytvoření alternativního mechanismu nazvaného „mnohostranné prozatímní ujednání o odvolání“ (MPIA), jenž se skládá z 10 rozhodců, kteří budou projednávat odvolání předložená ve zprávách panelu WTO v rámci mechanismu MPIA.

Od vzniku WTO je jedním z nevýznamnějších uživatelů systému řešení sporů Evropská unie. Dosud byla zapojena do 187 případů urovnávání sporů, přičemž ve 102 případech vystupovala jako žalující a v 85 jako žalovaná strana^[2]. V dalších 200 případech požádala o status „třetí strany“, který členům WTO umožňuje sledovat spory týkající se jiných stran. Evropská unie, kterou zastupuje Evropská komise, se také často snaží zvýšit kvalitu a přehlednost dohod WTO tím, že požaduje rozhodnutí od jejich jednotlivých panelů a Odvolacího orgánu.

Evropský parlament vývoj sporů, které se týkají EU, pozorně sleduje. Jeho Výbor pro mezinárodní obchod se k obchodním sporům vyjadřuje prostřednictvím zpráv, veřejných slyšení a otázek k ústnímu zodpovězení položených Komisi a Radě. Tak je tomu například i ve sporu Airbus–Boeing mezi EU a USA.

JEDNACÍ KOLO Z DOHÁ A DALŠÍ VÝVOJ

Od roku 2001 jsou členové WTO zapojeni do širokého kola mnohostranných obchodních jednání známého jako „kolo z Dohá“ či „rozvojový program z Dohá“ (DDA), jehož hlavním cílem je, aby se ústředním bodem světového obchodního systému stal rozvoj. Při jednáních kola z Dohá je cílem zajistit, aby rozvojové země hrály stále významnější úlohu, posílit jejich schopnost těžit z mezinárodního obchodu a pomoci jim v boji s chudobou.

---

[2]Údaje ke dni 30. září 2020:

https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm

Rozvojový program z Dohá vychází od počátku ze zásady „jednoho závazku“^[3] a je stále otevřen. Stejně jako u předcházejících kol, i zde je cílem další liberalizace obchodu.

DDA stojí na třech pilířích:

1. přístup na trh pro zemědělské produkty (včetně cel a veřejné podpory), pro průmyslové zboží (ten se označuje též jako „přístup na trh s nezemědělskými produkty“ či „NAMA“) a pro služby;
2. pravidla týkající se např. zjednodušení obchodu a antidumpingu;
3. rozvoj.

Jednání však kvůli zásadním otázkám souvisejícím zejména s přístupem na trh uvízla na mrtvém bodě. Nejvýznamnější jsou rozdíly mezi postoji významných rozvíjejících se zemí a postoji průmyslových zemí či jejich bloků ke způsobu, jakým by měl být systém mezinárodního obchodu přetvořen.

EU podporovala zahájení širokého a ambiciózního kola. Viděla v něm nejlepší cestu, jak zaručit hospodářský růst a zisky z rozvoje pro všechny účastníky a jak umožnit nezbytné kompromisy. Navzdory značnému úsilí řady účastníků (zvláště EU) se však nezdá, že by bylo v brzké době možné jednání jako celek úspěšně uzavřít.

Za účelem překonání patové situace v jednáních z Dohá a zamezení přílišnému protekcionismu se členové WTO zaměřili na dosažení výsledků v méně sporných oblastech, což by mohlo ve značné míře splnit rozvojové cíle. V prosinci 2013 byl sjednán první mnohostranný právní nástroj od založení WTO před dvaadvaceti lety – dohoda o usnadnění obchodu. Dva roky poté, v prosinci 2015, byl zaznamenán další hmatatelný pokrok v podobě dohody o pravidlech omezujících podporu vývozu zemědělských produktů narušující obchod, což je oblast se zvláštním významem pro nejméně rozvinuté země.

Byť nejsou tyto pozitivní kroky, zejména vstup dohody o usnadnění obchodu v platnost v únoru 2017, tak zásadní jako původní program kola z Dohá, potvrzují odhodlání podporovat mnohostranný obchodní systém. Připravují půdu pro nové pojetí WTO, které přispěje k řešení nových výzev světového obchodu a k posílení mnohostranných obchodních pravidel. Evropský parlament jednání WTO pozorně sleduje a přijímá zprávy, jež posuzují stav diskusí.

Příležitost ke konstruktivní účasti pravidelně poskytuje Parlamentní konference o WTO, kterou společně pořádají Evropský parlament a Meziparlamentní unie (podrobnější informace o této konferenci jsou uvedeny níže). Parlament několikrát vyzval k opětovnému zahájení jednání a zdůraznil význam kola z Dohá pro světový obchod a hospodářský rozvoj.

Parlament byl také úzce zapojen do jednání o omezenějších dohodách. V prosinci 2015 vyslal delegaci do Nairobi a v prosinci 2017 do Buenos Aires k účasti na ministerských konferencích WTO. Nyní Parlament sleduje vývoj ve WTO zejména s ohledem na příští ministerskou konferenci WTO, která se má konat v červnu 2021.

---

[3]Zásada „jednoho závazku“ v podstatě znamená, že „dokud není dohodnuto vše, není dohodnuto nic“.

EU A WTO

Země EU hrají v rozvíjení systému mezinárodního obchodu již od druhé světové války ústřední úlohu. V současné době zkoumá EU možnosti modernizace WTO^[4].

Stejně jako dohoda GATT (a později WTO) byla i sama Evropská unie původně koncipována jako cesta k odstranění celních bariér a podpoře obchodu mezi svými členskými státy. Jednotný trh EU byl zčásti inspirován zásadami a postupy GATT. Unie vždy byla mezi hlavními podporovateli opravdového mezinárodního obchodu založeného na zásadách právního státu. Takový systém pomáhá zajistit spravedlivý přístup jejich podniků na zahraniční trhy, a podporuje tak hospodářský růst jak v domácím měřítku, tak ve třetích zemích, a to zejména v těch méně rozvinutých.

Společná obchodní politika EU je jednou z oblastí, v nichž má plnou a výlučnou pravomoc Unie jako taková. Jinými slovy, EU jedná v rámci WTO jako jediný subjekt a je zastoupena Komisí, nikoli členskými státy. Komise sjednává obchodní dohody a u Orgánu WTO pro řešení sporů hájí zájmy EU jménem všech 28 členských států. Komise pravidelně konzultuje s Radou a Evropským parlamentem obsah mnohostranných jednání a příslušnou strategii a podává jim v této věci zprávy. Na základě Lisabonské smlouvy jsou Rada a Parlament spolunormotvůrci a jejich postoje v otázkách mezinárodního obchodu mají stejnou váhu.

EU se prostřednictvím WTO snaží také o podporu mnohostranného rámce pro obchodní jednání, který má doplnit dvoustranná jednání. Patová situace v kole z Dohá a skutečnost, že se ostatní obchodní partneři uchýlili k dvoustranným dohodám, přiměly EU k tomu, aby svou dlouhodobou strategii částečně přehodnotila a vrátila se k regionálním a dvoustranným jednáním.

Současné slepé uličky, do nichž se WTO dostala, svědčí rovněž o tom, že se systém mezinárodního obchodu za posledních 20 let dramaticky změnil. Systém prošel vývojem a noví aktéři, jimiž jsou především země v procesu transformace a rozvojové země, hrají v tomto procesu významnou roli. Liberalizace systému mezinárodního obchodu prospívá některým rozvojovým zemím, které zažívají dosud nevídané období soustavného hospodářského růstu. EU si je této nové dynamiky vývoje dobře vědoma. Poukazuje na to, že je nutné překonat přístup k jednáním z posledních let a vyzkoušet inovativnější přístupy, které by odpovídaly rostoucímu významu otázek regulace oproti otázkám týkajícím se celních sazeb.

PARLAMENTNÍ KONFERENCE O WTO

Evropský parlament a Meziparlamentní unie (IPU) společně organizují Parlamentní konferenci o WTO. Jejím cílem je mezinárodní podpora demokracie tím, že poskytne mnohostranné obchodní spolupráci parlamentní rozměr.

První oficiální setkání členů parlamentů na zasedání WTO se uskutečnilo v prosinci roku 1999 na Konferenci ministrů WTO v Seattlu. V roce 2001 se Evropský parlament a Meziparlamentní unie dohodly, že spojí své úsilí a během konference WTO v Dohá

---

[4] Tisková zpráva o [komplexním přístupu Evropské komise pro modernizaci Světové obchodní organizace](#).

uspořádají parlamentní setkání. Toto setkání položilo základy Parlamentní konference o WTO.

Jedná se o fórum, na němž si mohou poslanci parlamentů z celého světa vyměňovat názory, informace a zkušenosti týkající se otázek mezinárodního obchodu. Účastníci monitorují činnost WTO, podporují účinnost a spravedlivost činnosti WTO, prosazují transparentnost v postupech WTO, pracují na zlepšení dialogu mezi vládami, parlamenty a občanskou společností, ovlivňují směřování diskusí v rámci WTO a budují kapacity vnitrostátních parlamentů v otázkách mezinárodního obchodu.

Parlamentní konference o WTO se schází během konferencí ministrů WTO. Poslední zasedání se uskutečnilo ve dnech 6. a 7. prosince 2018 v Ženevě.

Wolfgang Iglar
10/2020

